

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž-Us 111/2019-7

U I M E R E P U B L I K E H R V A T S K E
P R E S U D A

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Dražena Tripala kao predsjednika vijeća te Ratka Šćekića i Žarka Dundovića, kao članova vijeća uz sudjelovanje više sudske savjetnice – specijalistice Marijane Kutnjak Čaleta kao zapisničarke, u kaznenom predmetu protiv optuženog G. G. zbog kaznenog djela iz članka 291. stavka 2. u vezi sa stavkom 1. i člankom 37. stavkom 1. Kaznenog zakona ("Narodne novine" broj 125/11., 144/12., 56/15. i 61/15. – ispravak; dalje: KZ/11.) i u vezi s člankom 3. točkom 9. i člankom 7. stavkom 1. Zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije ("Narodne novine" broj 57/11.: dalje: ZoNKD-RPiPP), odlučujući o žalbi Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta podnesenoj protiv presude Županijskog suda u Zagrebu od 4. srpnja 2019. broj K-Us-38/2016., u sjednici održanoj 5. listopada 2022., u prisutnosti u javnom dijelu sjednice branitelja optuženog G. G., odvjetnika Š. M.

p r e s u d i o j e :

Odbija se kao neosnovana žalba Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta i potvrđuje prvostupanjska presuda.

Obrazloženje

1. Prvostupanjskom presudom Županijskog suda u Zagrebu, na temelju članka 452. točke 6. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 152/08., 76/09., 80/11., 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17.– dalje: ZKP/08.-17.) odbijena je optužba protiv optuženog G. G. da bi počinio kazneno djelo protiv službene dužnosti – poticanjem na zlouporabu položaja i ovlasti iz članka 291. stavka 2. u vezi sa stavkom 1. i člankom 37. KZ/11. te u vezi s člankom 3. točkom 9. i člankom 7. stavkom 1. ZoNKD-RPiPP.

1.1. Na temelju članka 560. stavka 3. ZKP/08.-17. odbijen je prijedlog za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom od optuženog G. G. u iznosu do 5.552.948,58 kuna.

1.2. Na temelju članka 149. stavka 1. ZKP/08.-17., odlučeno je da troškovi kaznenog postupka iz članka 145. stavka 2. točaka 1. do 5. ZKP/08.-17. te nužni izdaci i nagrada branitelja padaju na teret proračunskih sredstava.

2. Protiv te presude žalbu je podnio Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (dalje: USKOK) zbog "povrede kaznenog zakona iz članka 469. stavak 1. točka 3. u svezi članka 467. točke 2. Zakona o kaznenom postupku/08", s prijedlogom da se pobijana presuda ukine i predmet uputi prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku.

3. Odgovor na žalbu USKOK-a podnio je optuženi G. G. po braniteljima, odvjetniku R. Č. i odvjetniku Š. M. Predlaže da se žalba odbije i prvostupanjska presuda potvrdi te ujedno zahtijeva da se branitelje optuženika pozove na sjednicu vijeća.

4. Spis je, u skladu s odredbom članka 474. stavka 1. ZKP/08.-17., prije dostave sudu izvjestitelju bio dostavljen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

5. Sjednica vijeća je održana u prisutnosti branitelja optuženog G. G., odvjetnika Š. M., a, u skladu s odredbom članka 475. stavka 4. Zakona o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08., 76/09., 80/11., 121/11. – pročišćeni tekst, 91/12. – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19. i 80/22. – dalje: ZKP/08.-22.), u odsutnosti zamjenika Glavne državne odvjetnice Republike Hrvatske te optuženika, koji su o sjednici uredno obaviješteni.

6. Žalba nije osnovana.

7. Osparavajući pobijanu presudu, USKOK u žalbi tvrdi da je prvostupanjski sud počinio povredu kaznenog zakona iz članka 469. stavka 1. točke 3. (pravilno je: članka 469. točke 3.) u vezi s člankom 467. točkom 2. ZKP/08.-17.

8. Obrazlažući takav stav žalitelj navodi da se prvostupanjski sud prilikom donošenja pobijane presude, pogrešno, kao jedinim izvorom prava, rukovodio odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske (dalje: Ustavni sud) od 24. srpnja 2015. broj U-III-4149/2014. (dalje: Odluka Ustavnog suda) kojom je dano tumačenje dispozicije "ne zastarijevaju" iz ustavne odredbe članka 31. stavka 4., zanemarujući pritom u cijelosti odredbe kaznenog zakonodavstva kojima se uređuje nezastarijevanje kaznenih djela ratnog profiterstva.

9. Žalitelj, naime, smatra da je na taj način prvostupanjski sud, postupio protivno izričitoj odredbi članka 5. Zakona o sudovima ("Narodne novine" broj 28/13., 33/15., 82/15., 82/16., 67/18. i 126/19. i 130/20. – Odluka i Rješenje Ustavnog suda i 21/22. – dalje: ZS) kojom je propisano da sudovi sude na temelju Ustava, pravne stečevine Europske unije, međunarodnih ugovora, zakona i drugih važećih izvora prava.

10. Pritom USKOK u žalbi tvrdi da je odredbama članka 31. stavka 4. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 56/90., 135/97., 8/98. – pročišćeni tekst, 113/00., 124/00. – pročišćeni tekst, 28/01., 41/01. – pročišćeni tekst, 55/01. – ispravak, 76/10., 85/10. – pročišćeni tekst i 5/14. – dalje: Ustav) te članka 1. ZoNKD-RPiPP izrijekom propisano da kaznena djela ratnog profiterstva i kaznena djela iz procesa pretvorbe i privatizacije ne zastarijevaju te da se za takva djela kazneni progon može poduzeti i ako je već nastupila zastara kaznenog progona. To, prema mišljenju žalitelja, znači da se kazneni progon može poduzeti i nakon isteka rokova iz članka 95. stavka 1. i članka 96. stavka 6. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 53/91., 39/92., 91/92., 31/93. – pročišćeni tekst, 35/93. – ispravak, 108/95., 16/96. – pročišćeni tekst i 28/96. – dalje: OKZ RH) odnosno onih iz članka 19. stavka 1. i članka 20. stavka 6. KZ/97., kojima se prvostupanjski sud rukovodio prilikom donošenja pobijane odluke.

11. Potvrdu opravdanosti takvom stavu USKOK nalazi i u samom smislu promjene Ustava iz 16. lipnja 2010. (kojom je u ustavni tekst unesen novi stavak 4. članka 31.), tvrdeći da se tom promjenom htjela osigurati retroaktivna primjena nezastarijevanja kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije s obzirom na to da je riječ o teškim kaznenim djelima za koja je bilo opravdano uskratiti primjenu instituta zastare, osobito kada se imaju na umu vrijeme i okolnosti počinjenja tih djela i njima prouzročene posljedice. Dokaz za to žalitelj nalazi i ovom kaznenom predmetu gdje je tek po proteku 22 godine od inkriminiranog događaja krunski svjedok iznio svoja saznanja te su tek potom pribavljeni materijalni dokazi koje do tada nije bilo moguće ishoditi.

12. Pored navedenog, USKOK u žalbi tvrdi da tumačenje u cijelosti jasne i nedvojbene ustavne odredbe koje je izneseno u Odluci Ustavnog suda predstavlja tzv. ekscesivni sudski aktivizam jer se na taj način taj sud stavlja iznad samog teksta Ustava, ističući da, u situaciji kada bi odredbe o nezastarijevanju doista djelovale samo *pro futuro*, promjena Ustava RH uopće ne bi niti bila potrebna već bi bila dostatna promjena odredaba Kaznenog zakona, odnosno donošenje novog zakona s takvim kaznenim odredbama.

13. Vrhovni sud Republike Hrvatske iznesene žalbene prigovore USKOK-a ocjenjuje u cijelosti neosnovanima.

14. Naime, točno je da se prvostupanjski sud prilikom donošenja pobijane presude ponajprije rukovodio tumačenjem odredbe članka 31. stavka 4. Ustava koje je Ustavni sud, postupajući u cijelosti u okviru svojih ustavnih ovlasti, iznio u citiranoj Odluci.

15. Tako je prvostupanjski sud, iznoseći razloge za odbijajuću presudu, istakao da je Odlukom Ustavnog suda navedeno da, u slučaju nastupa zastare za kazneno djelo na dan stupanja na snagu promjene Ustava 16. lipnja 2010., nema pravne mogućnosti kaznenog progona za kazneno djelo ratnog profiterstva u smislu članka 7. ZoNKD-RPiPP, a da je u konkretnom slučaju relativna zastara nastupila i prije promjene Ustava te prije stupanja na snagu ZoNKD-RPiPP proizlazi kako iz odredaba Krivičnog zakona Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 25/77.,

50/78., 25/84., 52/87., 43/89., 8/90., 9/91., 33/92., 39/92., 77/92., 91/92., 32/93., 38/93., 28/96. i 30/96. – dalje: KZRH) tako i iz odredaba KZ/97.

16. Takav stav prvostupanjskog suda, a samim time i razloge iznesene u Odluci Ustavnog suda, nasuprot žalbenim prigovorima, u cijelosti prihvaća i Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao drugostupanjski sud, a to je već bilo jasno izraženo i u ranijim odlukama ovog suda (I Kž 165/2018. i I Kž 658/2019.).

17. Prije svega treba reći da prilikom razmatranja obvezatnosti stava izraženog u odlukama Ustavnog suda Republike Hrvatske svakako treba imati na umu odredbu članka 31. stavka 2. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99. i 29/02.) kojom je propisano da su sva tijela državne vlasti i lokalne i područne (regionalne) samouprave dužna u okviru svog ustavnog i zakonskog djelokruga provoditi odluke i rješenja Ustavnog suda.

17.1. Pored navedenog, i sam Ustavni sud u točki 77. predmetne Odluke navodi:

"....S obzirom na to da je u slučaju H. riječ o prvoj pravomoćnoj presudi koja je u sudskoj praksi donesena primjenom ZoNKD-RPiPP-a utemeljenog na članku 5. Promjene Ustava/2010 (novom stavku 4. članka 31. Ustava), ta presuda ima presedansko značenje. Stoga je obveza Ustavnog suda da, zbog važnosti za daljnju sudsku praksu i radi osiguranja dosljednog pristupa ustavnom tekstu, u ovom ustavnosudskom postupku prvo utvrdi domašaj i učinke članka 5. Promjene Ustava/2010 (novog stavka 4. Članka 31. Ustava) zasebno i u vezi s odgovarajućim zakonskim rješenjima koja su kasnije donesena na temelju te ustavne odredbe, ne ulazeći istodobno u apstraktnu kontrolu ustavnosti tih zakonskih rješenja. Pravna stajališta o domašaju i učincima članka 5. Promjene Ustava/2010 (novog stavka 4. Članak 31. Ustava), utvrđena i obrazložena u ovoj odluci, imaju načelno značenje i prelaze okvire pojedinačnog slučaja."

18. Nadalje, a vezano uz tumačenje dispozicije „ne zastarijevaju“ u članku 31. stavku 4. Ustava, Vrhovni sud Republike Hrvatske u cijelosti uvažava argumentaciju iznesenu u Odluci Ustavnog suda te će se, radi izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja, ovdje citirati pojedini, za konkretan kazneni predmet, relevantni dijelovi te Odluke:

"117. Kao što je već rečeno, te se dispozicije (i ustavna i zakonska) moraju tumačiti i primjenjivati tako da u cijelosti budu usklađene s temeljnim vrijednostima na kojima počiva nacionalni Ustav, tako da njihov krajnji ishod ne dovede do neustavnih posljedica.

To znači da se treba uvažavati kontekst i vrijeme donošenja novog stavka 4. članka 31. Ustava, a da polazište pri tumačenju i primjeni ustavne dispozicije »ne zastarijevaju«, zajedno s kasnijom zakonskom dispozicijom da se kazneni progon »može poduzeti i nakon isteka rokova za zastaru kaznenog progona« (članak 1. ZoNKZ-RPiPP-a), mora biti pravilo: vladavina prava zahtijeva od države da se ne miješa retroaktivno u slučajeve u kojima je već prije nastupila

zastara kaznenog progona. Riječ je o garantivnoj funkciji kaznenog zakonodavstva koja je inherentni dio ustavnog načela zakonitosti (članak 31. stavak 1. Ustava) i kao takva je ugrađena u same temelje hrvatskog ustavnog poretka.

U suprotnom bi bila riječ o neprihvatljivom zadiranju države u objektivnu sferu pravne predvidljivosti kaznenog progona, suđenja i penalizacije, a pod određenim okolnostima i u ustavna jamstva poštenog suđenja pojedinaca optuženih za kaznena djela iz novog stavka 4. članka 31. Ustava.

118. ESLJP je u već citiranoj presudi Coëme i drugi protiv Belgije (2000., § 146.) jasno istaknuo da »zastarni rokovi, koji su zajedničko obilježje domaćih pravnih sustava država ugovornica, služe za ostvarenje nekoliko svrha, što uključuje osiguranje pravne sigurnosti i konačnosti (ensuring legal certainty and finality) i sprječavanje kršenja prava optuženika, koja mogu biti narušena ako se od sudova zahtijeva da odlučuju na temelju dokaza koji su mogli postati nepotpuni uslijed protoka vremena (vidjeti presudu Stubbings i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 22. listopada 1996., Izvješća 1996-IV, str. 1502.-03., § 51)."

"121. Kad je riječ o kontekstu u kojem je donesen članak 5. Promjene Ustava/2010, Ustavni sud podsjeća da institut zastare nije bio ustavna kategorija sve do 16. lipnja 2010., kad je na snagu stupila ta ustavna odredba (to jest novi stavak 4. članka 31. Ustava). Stoga je neprekidno od 1990. do 2010. samo o slobodnoj volji zakonodavca ovisilo hoće li u domaćem pravnom poretku postojati institut zastare za pojedina kaznena djela ili neće. Zakonodavac se očito opredijelio za zastaru za sva kaznena djela (uz trajnu iznimku kaznenih djela koja ne zastarijevaju po međunarodnom pravu – v. točke od 79. do 79.3.).

Stoga promjena kaznene politike u tom pitanju, koju je najavio članak 5. Promjene Ustava/2010 (novi stavak 4. članka 31. Ustava), a koju je nastavio KZ/11, koliko god dobrodošla, mora uzeti u obzir zakonodavna uređenja zastare kaznenog progona, počevši od 1990-ih godina. Taj je zahtjev izraz demokratskog postulata da sveopća potreba tranzicijskih društava za ispravljanjem nezakonitih čina i propusta iz 1990-ih godina ne može biti opravdanje za neodmjerene i sveobuhvatne zahvate državne vlasti (the sweeping use of State power – usp., mutatis mutandis, meritornu presudu ESLJP-a Sveti sinod Bugarske pravoslavne crkve /Metropolitan Inokentiy/ i drugi protiv Bugarske od 22. siječnja 2009., zahtjevi br. 412/03 i 35677/04, § 142.), jer oni nemaju opravdanje u vrednotama na kojima počiva hrvatski ustavni poredak. Vladavina prava pretpostavlja strogo poštovanje načela nepristranosti i objektivnosti države, jer sama država prije svih ostalih mora poštovati zakone koje je sama donosila.

Sukladno tome, to što bi retroaktivna izmjena zakonskih odredaba o zastari bila omogućena pravnom normom ustavne snage i dalje ne bi bilo opravdanje za tu izmjenu, jer činjenica da je donesena u formi ustavne dopune sama po sebi još uvijek ne znači da je poštovana vladavina prava. Čini se stoga da bi

retroaktivna izmjena zakonskih odredaba o zastari po sili ustavnog amandmana više od svega govorila u prilog instrumentalizacije samog Ustava.

122. Uvažavajući ta opća pravna načela i postavljajući ih kao donju granicu zahtjeva koji moraju biti poštovani, zadaća je Ustavnog suda u ovom ustavnosudskom postupku odgovoriti na pitanja koja su u vezi s dispozicijom novog stavka 4. članka 31. Ustava (»ne zastarijevaju«) ostala neodgovorena i nakon stupanja na snagu ZoNKD-RPiPP-a i na toj osnovi utvrditi njezino objektivno značenje te njezine učinke.

Krajnji ishod u svakom slučaju mora biti takav da omogućava ostvarenje cilja i svrhe novog stavka 4. članka 31. Ustava, a da istodobno u dostatnoj mjeri štiti ustavno načelo zakonitosti odnosno objektivnu sferu pravne predvidljivosti kaznenog progona, suđenja i penalizacije (u koju se ustavotvorac umiješao utječući na rokove zastare kaznenog progona za kaznena djela pravno označena u ZoNKD-RPiPP-u).

123. Ustavni sud još jednom ponavlja da se i dispozicija novog stavka 4. članka 31. Ustava (»ne zastarijevaju«), zajedno s kasnijom zakonskom dispozicijom da se kazneni progon »može poduzeti i nakon isteka rokova za zastaru kaznenog progona« (članak 1. ZoNKZ-RPiPP-a), moraju promatrati u svjetlu općeg pravnog načela da u demokratskoj državi utemeljenoj na vladavini prava nije dopušteno retroaktivno propisivati mogućnost kaznenog progona za kaznena djela (ovdje: djela/31-1) za koja je već nastupila zastara tog progona.

Polazeći, dakle, od pretpostavke da je to opće pravno načelo inherentni element dispozicije »ne zastarijevaju« iz novog stavka 4. članka 31. Ustava, Ustavni sud ocjenjuje da se članak 5. Promjene Ustava/2010, donesen 20 godina nakon stupanja na snagu Ustava, mora promatrati više kao mehanizam koji je trebao spriječiti, s trenutačnim učinkom i s djelovanjem pro futuro, prijeteću zastaru kaznenih djela/31-1 pravno označenih u ZoNKD-RPiPP-u, a ne kao mehanizam koji je trebao omogućiti retroaktivno ukidanje zakonskih zastarnih rokova za ona djela/31-1 koja su već bila u zastari.

123.1. Ta se ocjena temelji na normativnom okviru koji je postavio ZoNKD-RPiPP, na zakonodavnom uređenju instituta zastare u kaznenom zakonodavstvu u 20 godina koji su prethodili Promjeni Ustava/2010, kao i na općim pravnim načelima navedenima u prethodnim točkama obrazloženja ove odluke, sve u svjetlu činjenice da je novi stavak 4. članka 31. Ustava naknadno unesen u ustavni tekst u obliku ustavne dopune (člankom 5. Promjene Ustava/2010), pa stoga mora biti tumačen tako da zajedno s njim čini jedinstvenu ustavnu cjelinu.

Konačno, na pravilnost te ocjene više od svega upućuje razdoblje na koje se odnosi novi stavak 4. članka 31. Ustava (»vrijeme Domovinskog rata i mirne reintegracije, ratnog stanja i neposredne ugroženosti neovisnosti i teritorijalne cjelovitosti države«), koje je vrlo udaljeno od vremena kad je donesena Promjena Ustava/2010, pri čemu su u cijelom tom međurazdoblju bila na snazi

pravila o zastari kaznenih djela/31-1, bez kojih nema ni kaznenih djela ratnog profiterstva odnosno kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije (RPiPP-djela/31-4).

124. S aspekta osiguranja jedinstvenosti i pravne konzistentnosti ustavnog teksta, na kojemu se gradi objektivni ustavnopravni poredak, kao i zaštite ustavnih prava pojedinaca u postupcima pokrenutima ustavnim tužbama, treba zaključiti:

– dispozicija novog stavka 4. članka 31. Ustava («ne zastarijevaju») znači otvaranje u praksi, s trenutačnim učinkom i s djelovanjem pro futuro, vremenski neograničene mogućnosti kaznenog progona počinitelja kaznenih djela/31-1 i nakon što isteknu rokovi za zastaru kaznenog progona za ta djela/31-1, pod uvjetom da na dan stupanja na snagu Promjene Ustava/2010 za ta djela/31-1 već nije nastupila zastara (i da ta djela/31-1 imaju zakonska obilježja propisana člankom 7. stavka 1. ZoNKD-RPiPP-a).

Učinci novog stavka 4. članka 31. Ustava koji dovode do takvog ishoda u osnovi se ne sukobljavaju ni s jednom vrednotom koja je temelj ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske, a ne dolaze u sukob ni s člankom 31. stavkom 1. Ustava odnosno člankom 7. Konvencije (v. točke 36. i 37.). Stoga su oni i jedino mogući u državi utemeljenoj na vladavini prava."

19. Iz ovako jasno izraženog pravnog shvaćanja iznesenog u Odluci Ustavnog suda koji, kako je to naprijed citirano, ima načelno značenje i prelazi okvire pojedinačnog slučaja, prvostupanjski sud s pravom zaključuje da je u konkretnom slučaju, s obzirom na to da do tada nije poduzeta niti jedna postupovna radnja radi kaznenog progona, na dan stupanja na snagu izmjena Ustava (16. lipnja 2010.) i prema odredbama KZRH i prema odredbama KZ/97. nastupila zastara kaznenog progona, koja predstavlja zakonsku smetnju za daljnje vođenje kaznenog postupka, slijedom čega je, s pravom, pozivajući se na članak 452. točku 6. ZKP/08.-17., protiv optuženog G. G. odbio optužbu. Naime, sudsko je pravilo da u primjeni ZoNKD–RPiPP na konkretan slučaj sudovi prvo utvrđuju postojanje odnosno počinjenje osnovnog djela, a po službenoj dužnosti i eventualno nastupanje zastare kaznenog progona upravo za to kazneno djelo pa tek potom, nakon što utvrde postojanje i počinjenje osnovnog djela i činjenicu da za isto nije nastupila zastara kaznenog progona, ocjenjuju postojanje odnosno počinjenje kaznenog djela ratnog profiterstva ili kazneno djelo iz procesa pretvorbe i privatizacije.

20. Bilo kakva drugačija odluka prvostupanjskog suda predstavljala bi tumačenje relevantnih ustavnih normi na način koji je suprotan njihovom tumačenju prihvaćenom i izloženom od strane Ustavnog suda, a time bi ujedno bila protivna i temeljnim vrijednostima i načelima ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske. Takvo bi postupanje nedvojbeno rezultiralo pravnom samovoljom sudova, a posljedično tome i nejednakošću građana pred Ustavom i zakonima.

21. Slijedom svega navedenog, budući da, dakle, ne postoje razlozi zbog kojih USKOK pobija prvostupanjsku odluku, a ispitivanjem pobijane presude, u skladu s odredbom članka 476. stavka 1. ZKP/08.-22., nisu nađene povrede zakona na koje

drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti, na temelju članka 482. ZKP/08.-22.,
odlučeno je kao u izreci ove presude.

Zagreb, 5. listopada 2022.

Predsjednik vijeća:
Dražen Tripalo, v. r.